

TRYGVE K. VÅGEN

På Møsstrond

- hardingfele -

NRK

Oppveksten og musikken

Felespel har vore ein heilt naturleg del av min oppvekst. Eg er fødd i 1950 og oppvaksen på den veglause fjellgarden Austli på Møssstrond, som er rydda av foreldra mine, Kjetil og Tone Vågen. Eg var yngst av tre sysken; Audhild, Knut og meg.

I oppveksten var eg med og jobba på småbruket; jakta rjupe og fiska røyne i Møsvatn. Skulegangen dei sju første åra var slik at me budde på internatskule to-tre veker i strekk. Så var me heime att eit par veker og fekk med oss mykje heimelekser i basisfaga. Framkomstmiddel var ski og båt.

Det er sjølv sagt litt spesielt å vekse opp på ein slik plass og leva på denne måten. Men om ein får for mykje rett i hendene gjeng ein òg glipp av mykje. Samtidig hadde det til dømes vore lettare å vitja og lært av storspelemenn om ein hadde budd meir sentralt.

Både far min og bror min fortalte at dei narra meg til å tulle slåttar då eg var så liten at eg ikkje kan hugse det. Men eg hugsar at eg tjuvlånte fela til far min og stilte av ein streng. Det var debuten. Eg pugga aldri slåttar med far min, men fekk dei inn ved å lye på spel heilt i frå eg låg i vogga. Slik blei det til at eg prøva meg fram på eiga hand, og eg fekk bruke fela som eg ville.

På denne tida var det mange som interesserte seg for hardingfelespel i heimbygda. Til dømes hadde eg ein onkel på morsida, Trygve O. Vågen (1927–2005), som spelte mykje og deltok på kappleikar. Han var ein inspirasjon for meg. To av brørne hans var òg spelemenn.

Berre kuriøst kan eg nemne at det har vore spelemenn i mi slekt heilt tilbake til sjuande ledd, som var Tore Kolbeinson Knaben (1692–1786). Unnataket i denne rekka er Knut Håvardson Giboen, som ikkje var spelemann, men far til den kjende spelemannen Håvard Giboen (1809–1873) – min tippoldefar.

Ei ny verd

Rundt 1960 kom det bandopptakar i heimen. Då opna det seg ei ny verd. Det meste av hardingfeleslåttar i radioen blei teke opp og eg fekk slik moglegheit til å lære meg spel også etter andre kjelder enn berre dei eg hadde kring meg heime.

Spelemannen Johannes Dahle (1890–1980) frå Tinn var òg innom og spela heime hjå oss.

Når eg har vore i fjellet føler eg meg mentalt reinska og inspirert til å spela. Slik trur eg også det var for Johannes Dahle, som dikta fleire slåttar med inspirasjon ifrå fjellet.

Då eg frå 8. klasse av gjekk på framhaldskulen i Rauland nyttja eg hovet til å vitje Rikard Gøytil (1890–1969) på Berge for å lære slåttar av han. Dette var fyrste gong eg sat og pugga slåttar fele til fele. Det var skulelæraren min, Øystein Kostveit, som fekk i stand desse møta mellom gamal og ung spelemann. Det er eg takksam for.

Ein vinter på 1980-talet var eg så heldig å få vera saman med Eivind Mo (1904–1995) i Seljord, og eg lærde ein del slåttar av han som eg ikkje hadde frå før av.

Eivind hadde lært av mange av dei gamle

storspelemennene som Eilev Smedal, Torkjell Haugerud, Johannes Dahle, Gunnulf Borgen og mange fleire. Det var også interessant å høre han fortelje frå tidlegare tider.

På eit tidspunkt for 20–30 år sidan visste eg at eg måtte få tak i ei betre hardingfele. Etter å ha gjenge nokre rundar og sett meg om etter ei potensiell ny fele, kom eg til Knut Buen, som kunne fortelja at Hauk, bror hans, hadde feler til sals. Turen gjekk då til Buen i Jondalen, der eg blei godt motteken av Hauk og Tone. Det var særleg éi av felene til Hauk som skilde seg ut for meg den gongen. Det enda med at me inn gjekk ei avtale om denne fela til ein, for meg, god pris. Ein får eit lyft når ein har tileigna seg eit godt instrument.

Sidan har eg vore mange gongar på Buen og det har vore triveleg og lærerikt kvar gong. Det er eg takksam for. Sidan Hauk er felemakar i tillegg til spelemann var det stadig moglegheiter for å prøve nye feler på Buen. Det var bestandig moro. Fleire handlar blei det òg etter kvart. Sjølv om eg heller ikkje med Hauk har sete og pugga slåttar, har eg også av han fått mykje stoff som eg ikkje hadde frå før. Stor takk til Hauk for dette!

Andre spelemenn eg må nemne, og som eg har stor respekt for, er Knut Buen, Løndalskarane, brørne Olav, Kjetil og Einar Løndal, Jens Amundsen og Bjarne Herrefoss, og fleire med dei. Det er viktig både for interessa, inspirasjonen og utviklinga å vera saman med gode og reflekerte spelemenn.

Kappleikar og innspelingar

På 1990-talet var eg aktiv på kappleikar. Seinare har det vore altfor mange andre ting å taka seg av og difor mindre tid til spelning.

På den fyrste CD-en eg gav ut, «Gibospel», som kom ut i 1993, var ideen å bruke slåttar etter Håvard Giboen som ikkje hadde gjenge via Dahle-tradisjonen, men som kom frå kjende og mindre kjende kjelder i nærmiljøet her på Møstrond.

Når eg blei spurt av plasteseskapet ta:lik om å gjeva ut ein ny CD, tenkte eg først på å bruke mest slåttar etter Eivind

Mo. Men resultatet blei mest slåttar etter Dahle. Dette har nok også mykje sammenheng med kvaliteten på innspelingane. Det blir som alltid; der og då.

Takk til Niels og Anders Røine for koseleg samvere under opphaldet på Austli. Og for at de tok dykk tid til å koma.

I tillegg til dei åtte slåttane frå innspelinga heime på Austli inneheld CD-en ti slåttar frå NRKs folkemusikkarkiv. Dette er innspelingar gjort i NRKs storstove, Store studio, hausten 2002.

/Trygve K. Vågen

SLÅTTEOMTALE

01. På Møsstrond

Eg har lært slåtten etter opptak med Johannes Dahle. Oppaket av Johannes vart gjort på Berge på Rauland. Denne springaren kom nok til etter at han hadde vore på hoppeslepp på Sundet på Møsstrond. Same venda var han også på besøk her heime på Austli og spela inn slåttar.

Stille: høg bas

02. Elgskyttaren

Denne gangaren har eg lært etter opptak med Gunnar Dahle. Navnet skriv seg frå før 1920.

Stille: høg bas

03. Håkanesgrisen

Navnet kom til då Olav Håkanes skulle gjeva grisene mat. Noko som fall på han då kjerdinge ikkje var heime. Akkurat då kom han på denne springaren. Lært etter opp-tak med Johannes Dahle.

Stille: høg bas

04. Knut Bekkjin'

Kven Knut Bekkjin' var, har eg ikkje makta å spora opp, men Knut spela denne gangaren for Myllaren. Etterpå sa han: «Spela den etter du!» Då tok Myllaren fela og spela slåtten mykje betre. Seinare hadde han moro av å herme dette etter Bekkjinen. Denne har eg også etter opp-tak med Johannes Dahle.

Stille: høg bas

05. Jondølen

Springar etter Johannes Dahle. Slåtten har vore bruka i fleire distrikt i ulike former.

Stille: forstamt

06. Halling etter Jørn Hilme

Denne har eg lært etter opptak med Olav Moe frå Valdres. Når eg høyrer denne slåtten, tenker eg på dei gamle meistrane. Korleis spela dei? Dei brukta korte bygje-bogar. I tillegg hadde dei gamle felene eit anna reaksjonsmønster enn dei nyare felene med fiolinkorpus. Eg synest det kunne vera interessant å taka med denne hallingen, då eg meiner han ber preg av alderdommeleg teknikk og tone.

Stille: låg bas

07. Tussebruri

Gangar etter Johannes Dahle. Knut Dahle lærde slåtten av Leiv Sandsdalen, som hadde lært han på Voss. Denne forma skil seg ut frå forma dei brukar der. Soga seier at ei tussebrureferd reid over Vossevangen og spelemannen sat på fyrtse hesten og spela.

Stille: låg bas

08. Hjerki Haukeland

Tinndølen Øystein Lurås var forlova med Hjerki Haukeland frå Bergenskanten. Øystein for heimatt til Tinn for å hente bror sin Knut til å spela i bryllaupet. Men då han kom tilbake, var Hjerki i ferd med å gifte seg med ein Kaptein Mo. Dette vart sjølv sagt eit hardt slag for Øystein. Han laga seinare denne gangaren som eg har etter opptak med Johannes Dahle.

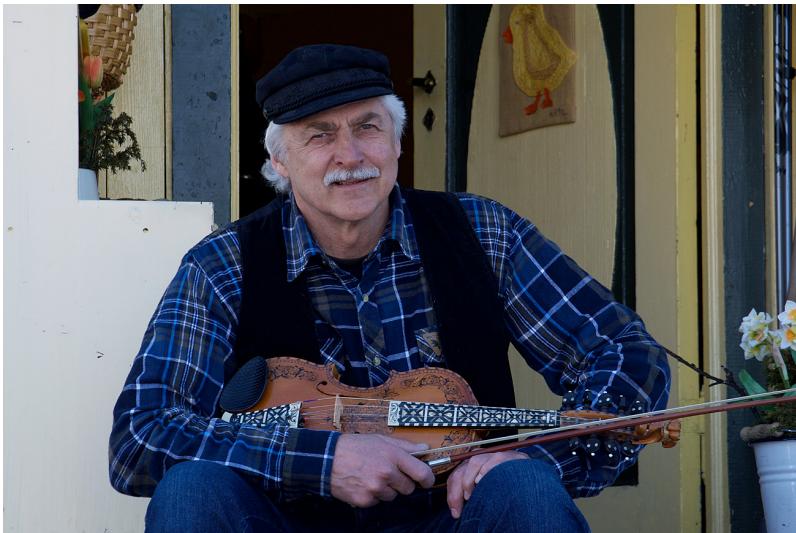
Stille: låg bas

09. Skinnluva

Denne springaren lærde eg av Gudmund Nordbø. Han fortalte at Høye Kvåle frå Seljord og Eilev Smedal frå Flatdal/USA sat og spela saman. Då spela Eilev ein springar Høye ikkje hadde hørt før. Den ville han gjerne lære. Eilev var ikkje så huga på det. Men så hadde Høye så fin ei skinnluva, så dersom Eilev kunne få den, kunne Høye få springaren.

Og slik blei det.

Stille: høg ters

10. Fjukan Rjukan

Denne gangaren har eg også lært av Gudmund Nordbø. Han hadde nokre originale slåttar/slåtteformer etter faren og andre. Fjukan Rjukan var ein trollgubbe som rende på ski, og som heldigvis også kunne smi.

Stille: høg ters

Stevet til denne lyder slik:
«*Fjukan Rjukan rende på ski
Så rende han rova av vermor si.
Og han til å smi, og han til å smi
og han til å smi den rova te.
Su dei du å du...*»

(Vermor er det sama som svigermor.)

11. Meglaren

Denne gangaren brukte Myllaren i bryllaup når brurefolk med gjester skulle setje seg til bords. Når Myllaren avslutta slåtten, måtte alle ha funne plassen sin. Eg har denne etter opptak med Knut Buen og moglegvis fleire.

Stille: høg ters

12. Sandsdalsvrita

Springar etter Jens Amundsen. Men ikkje heilt sogerett etter han. Ei anna form i Dahletradisjon er kalla Fossekallen.

Stille: høg bas

13. På Rauland

Johannes Dahle kjende godt Rikard Gøytil, som budde på Berge på Rauland. Ein gong spela han inn fleire slåttar der. Mellom andre denne springaren, ein av mange eigne komposisjonar. Då eg gjekk på framhaldskulen på Rauland var eg på Berge og lærde fleire slåttar av Rikard.

Stille: høg bas

14. Jenta nedmed stronde

Denne har eg etter opptak med Olav Løndal frå Tuddal.

Stille: høg bas

Stevet lyder slik:

«*Jenta nedmed stronde gjekk og plukka ved,
fær du ingen annan, fær du taka me!*»

15. Guten og jenta på låven

Dette er ein variant av Belarguten i Løndalstradisjon. Eg har denne springaren etter eit gammalt opptak med Signe Flatin Neset.

Stille: høg bas

16. Traskjen

Far til den kjende spelemannen Olav Napper frå Fyresdal, var rundt og spela. Han hadde med seg Olav som var liten og gjekk rart. Difor kalla faren han for «Traskjen». Fyrste taket i slåtten ‘haltar’ i både gangar- og springartakt. Denne springaren er også kalla Graverdsslåtten. Eg har slåtten etter opptak med Einar Løndal.

Stille: høg bas

17. Duft

Denne gangaren har eg mest etter Kjetil Løndal. Slåtten er utforma av Lars Fykerud. Halvor Borgja i Bø hadde travhestar. Ein av dei heitte Duft. Då Lars spela gangaren for Halvor, sa Halvor: «Han er fin som Duft denna slåtten».

Stille: høg bas

18. Tåkatind

I 1963 var det hoppeslepp på Sundet på Møsstrond. Eigaren av Sundet, James Coward, hyra inn Johannes Dahle og Trygve O. Vågen (morbror) til å spela.

Då hingsten Tåkatind vart henta ut til hoppene, gjekk Johannes og Trygve føre og spela bruremarsjen. Eg var der og tykte dette var ei morosam uppleveling.

Fylkeslandbruksjef Karsten Baardseth bad Johannes laga ein galopp om Tåkatind. Johannes sette i gang med det. Etterkvart voks slåtten til ein halling i staden. Eg har da Tåkatind etter opptak av Johannes Dahle.

Stille: låg bas

Felestille som er nyttå:

Høg bas (a-d'-a'-e")
Låg bas (g-d'-a'-e")
Forstemt (g-c'-a'-e")
Høg ters (a-c'-a'-e")

Kjelder:

Knut Buen: *Som gofa spoldå: tradisjonen rundt spelemanne Knut Dahle 1834–1921*. Rupesekken forlag, 1983.
Asbjørn Storesund: *Meisterspelemannen Torkjell Haugerud. Høyrer du tårå?* Buen kulturverkstad, 1995.
Olav Gurvin, Arne Bjørndal, Eivind Groven, Truls Ørpen: *Norsk folkemusikk, band II*, Universitetsforlaget, 1959.

Om opptaka:

Spor 01–04 og spor 13–18:
Opptak Store studio NRK 29.10.2002.
Produsent: Leiv Solberg.
Opptak: NRK Musikkteknikk.
Spor 05–12:
Opptak heime hos Trygve K. Vågen på Austli i Møsstrond 18.–21. april 2017.
Produsent og teknikk: Anders Erik Røine og Niels Jørgen Røine, ta:lik.

Omtala personar, etter fødselsår

Tore Kolbeinson Knaben (1692–1786), Møsstrond.
Knut Håvardson Giboen (1774–1833), Møsstrond.
Jørn Hilme (1778–1854), Nord-Aurdal.
Oystein Lurås (1785–1832), Tinn.
Torgeir Agundson (1801–1872), «Myllaren», «Myllarguten», Sauherad/Arabygdi.
Håvard Giboen (1809–1873), Møsstrond.
Olav Håkane (1822–1908), Tinn.
Leiv Sandsdalen (1825–1896), Seljord.
Olav Napper (1833–1903), Fyresdal.
Halvor Borgen, «Halvor Borgja» (1855–1907), Bø i Telemark.
Lars Fykerud (1860–1902), Sauherad.
Olav Moe (1872–1967), Vestre-Slidre.
Torkjell Haugerud (1876–1954), Bø/Seljord.
Høye Kvåle (1879–1967), Seljord.

Gunnulf Borgen (1881–1953), Bø i Telemark.
Eilev Smedal (1889–1938), Flatdal/USA.
Rikard Gøytil (1890–1969), Rauland.
Johannes Dahle (1890–1980), Tinn.
Gunnar Dahle (1902–1988), Tinn.
Olav Løndal (1904–1986), Tuddal.
Eivind Mo (1904–1995), Rauland/Seljord.
Kjetil Løndal (1907–1987), Tuddal.
Signe Flatin Neset (1912–1972), Seljord.
Einar Løndal (1914–2006), Tuddal.
Jens Amundsen (1921–1987), Bø i Telemark.
Gudmund Nordbø (1921–1997), Langlim i Seljord.
Bjarne Herrefoss (1931–2002), Seljord/Bø/Skafsfå.
Hauk Buen (f. 1933), Jondalen i Buskerud.
Knut Buen (f. 1948), Tuddal.

Redaktør og produsent: Gunn Sølv Gausemel, NRK

Lydrestaurering og mastering: Per Arne Flo, NRK

Opptak: NRKs folkemusikkarkiv og ta:lik v/Anders Erik Røine og Niels Jørgen Røine

Slåtteval og tekst: Trygve K. Vågen

Framsidefoto: Anders E. Røine **Foto:** Anders E. Røine og Niels J. Røine

Grafisk formgjeving: Eva Karlsson **Engelsk omsetjing:** Laura Ellestad

Økonomisk støtte: Vinje kommune, Øst-Telemarkens Brukseierforening

Music During My Childhood

Fiddle playing was a completely natural part of my childhood. I was born in 1950 and grew up on the roadless mountain farm, Austli, in Møsstrond, which was cleared by my parents, Kjetil and Tone Vågen. I was the youngest of three siblings: Audhild, Knut, and myself.

During my upbringing I worked on the farm, hunted grouse, and fished Arctic char in Lake Møsvatn. My schooling during those first seven years was such that we lived at a boarding school for two or three weeks at a time. Then we were home again for a couple of weeks, and we brought a lot of homework in the core subjects with us. Our modes of transportation were on skis and by boat.

Of course, it is quite unique to grow up in a place like this, and to live in such a way. But if you get too much given to you easily, you also miss out on a lot. At the same time, it would have been easier to visit and learn from great fiddlers if we had lived more centrally.

Both my father and my brother said that they tricked me into singing fiddle tunes when I was little – so little that I cannot remember it. But I remember that I borrowed my father's fiddle without asking and tuned a string until it broke. That was my debut. I never studied tunes with my father, but I learned them by listening to fiddle playing from the time I lay in the cradle. It was thus that I found my way on my own, and I got to use the fiddle in the way that I wanted.

During this time there were many people who were interested in Hardanger fiddle

music in my home district. For example, I had an uncle on my mother's side, Trygve O. Vågen (1927–2005), who played a great deal and participated in kappleikar (folk music competitions). He was an inspiration for me. Two of his brothers were also fiddlers.

I can also mention that there have been fiddlers in my family for seven generations, the oldest of whom was Tore Kolbeinson Knaben (1692–1786). The exception in this lineage is Knut Håvardson Giboen, who was not a fiddler, but was the father of the well-known fiddler Håvard Giboen (1809–1873) – my great-great-grandfather.

A New World

In about 1960 we got a reel-to-reel tape recorder. Then a new world was opened up to me. We recorded most of the Hardanger fiddle tunes that were broadcast on the radio, and in this way I also got the opportunity to learn tunes from other sources than those I had around me at home.

The fiddler Johannes Dahle (1890–1980) from Tinn also came by and played at our house. When I have been in the mountains I feel mentally cleansed and inspired to play. I think Johannes Dahle felt the same way; he wrote several tunes inspired by the mountains.

When I went to continuation school in Rauland starting in eighth grade, I used the opportunity to visit Rikard Gøytil (1890–1969) at Berge to learn tunes from him. This was the first time I sat and learned tunes from fiddle to fiddle. It was my schoolteacher, Øystein Kostveit, who

arranged these meetings between old and young fiddler. I am grateful for that.

One winter during the 1980s I was lucky enough to spend time with Eivind Mo (1904–1995) in Seljord, and I learned a number of tunes from him that I did not know previously. Eivind had learned from many of the old master fiddlers such as Eilev Smedal, Torkjell Haugerud, Johannes Dahle, Gunnulf Borgen, and many others. It was also interesting to hear him talk about earlier times.

At one point 20 or 30 years ago I knew that I had to obtain a better Hardanger fiddle. After having gone a few rounds looking for a potential new fiddle, I came to Knut Buen, who told me that Hauk, his brother, had fiddles for sale. I took a trip to Buen in Jondalen, where I was well received by Hauk and Tone. One of Hauk's fiddles in particular stood out at that time. In the end, we entered into an agreement about the fiddle for a good price. Coming into possession of a good instrument gives one a boost.

Since then I have been to Buen many times, and it has been pleasant and informative every time. I am grateful for that. Since Hauk is a fiddle maker as well as a fiddler, there were always opportunities to try new fiddles at Buen. That was always fun. I also made several more purchases later on. Even though I have not sat and learned tunes with Hauk either, I picked up a number of tunes from him that I did not play previously. A big thanks to Hauk for this!

Other fiddlers I should mention, and whom I have great respect for, are Knut

Buen, the Løndals (the brothers Olav, Kjetil, and Einar Løndal), Jens Amundsen, Bjarne Herrefoss, and more. It is important for one's interest, inspiration, and development to spend time with good, thoughtful fiddlers.

Competitions and Recordings

During the 1990s I was active in competitions. Later on there have been too many other things to take care of, and therefore less time for fiddling.

On the first CD I released, *Gibospel*, which came out in 1993, the idea was to record tunes in tradition after Håvard Giboen that had not been passed down via the Dahle tradition, but that came from known and lesser-known sources in the local community here in Møsstrond.

When I was asked by the record label ta:lik to record a new CD, I thought at first about recording tunes after the playing of Eivind Mo. But the result was mainly tunes after Dahle. This is probably also connected to the quality of the recordings. As always, it goes the way it goes, in the moment.

Thank you to Niels and Anders Røine for the pleasant time we spent together during your stay at Austli. And for taking the time to come.

In addition to the eight tunes recorded at my home at Austli, the CD includes ten tunes from NRK's folk music archive. These recordings were made in NRK's large recording studio, "Store studio", during the fall of 2002.

/Trygve K. Vågen

01. **På Møsstrond, springar av Johannes Dahle** 02:55
02. **Elgskyttaren, gangar** 02:16
03. **Håkanesgrisen, springar** 02:34
04. **Knut Bekkjin', gangar** 02:30
05. **Jondølen, springar** 01:54
06. **Halling etter Jørn Hilme** 01:45
07. **Tussebruri, gangar** 02:46
08. **Hjerki Haukeland, gangar** 02:32
09. **Skinnluva, springar** 02:09
10. **Fjukan Rjukan, gangar** 01:35
11. **Meglaren, gangar** 02:10
12. **Sandsdalsvrita, springar** 02:27
13. **På Rauland, springar av Johannes Dahle** 03:44
14. **Jenta nedmed stronde, springar** 02:49
15. **Guten og jenta på låven, springar** 02:07
16. **Traskjen, springar** 03:24
17. **Duft, gangar** 02:58
18. **Tåkatind, halling av Johannes Dahle** 02:26